

EXAMENSARBETE

Dagar i Warszawa

En storyline i religionskunskap

LEO MEDIONI
KARIN POHJANEN
VERONICA SCHERLING

PEDAGOGUTBILDNINGARNA

PRAKTISK PEDAGOGISK UTBILDNING
med inriktning mot grundskollärare årskurs 4–9
VT 2003

Vetenskaplig handledare: Åke Forslund

Förord

Vi vill tacka våra praktikhandledare Urban Wiss och Anders Simu samt de elever som deltagit i undersökningen. Vi vill även tacka vår vetenskapliga handledare Åke Forslund.

Luleå den 23 maj 2003

Leo, Karin och Veronica

Abstrakt

Syftet med vårt utvecklingsarbete var att undersöka om elevernas inställning till ämnet religionskunskap utvecklas i en positiv riktning, genom att arbeta med storyline. Storylinemetoden utarbetades av bl.a. Dr. Steve Bell vid University of Strathclyde i Glasgow som ett sätt att möta 1965 års skotska läroplan. Storylinemetoden är en metod för undervisning som ligger i linje med den syn på kunskap och lärande som man finner i Lpo94. Grunden för storylinemetoden är det fria och självständiga tänkandet samt fantasins möjligheter. Vårt utvecklingsarbete genomfördes under tre veckor, i år 9, i två klasser i Luleå och en klass i Boden. I undersökningen deltog 70 elever varav 14 medverkade i vår kontrollgrupp. Vi genomförde två intervjuer med dessa elever, en före utvecklingsarbetet samt en efteråt. Målet med detta var att vi ville kontrollera om det skett någon förändring när det gäller deras inställning till religionskunskap. Resultatet visar att elevernas motivation inför ämnet ökat marginellt. Däremot kan vi konstatera att eleverna tycker att storyline är en intressant och rolig metod för att lära sig och ett annorlunda sätt att arbeta.

Innehållsförteckning

Förord

Abstrakt

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	s. 1
1.1. Förankring i styrdokument	s. 1
1.2. Motivation	s. 1
1.3. Storylinemetoden	s. 2
1.4. Konstruktivismen och storyline	s. 4
1.5. Tidigare forskning	s. 5
2. Syfte	s. 5
3. Metod	s. 5
3.1. Försökspersoner	s. 6
3.2. Bortfall	s. 6
3.3. Material	s. 6
3.4. Tidsplan och förberedelse	s. 6
3.5. Genomförande	s. 7
4. Resultat	s. 8
4.1. Resultat efter första intervjutillfället	s. 8
4.2. Resultat efter andra intervjutillfället	s. 9
5. Diskussion	s. 11
5.1. Reliabilitet	s. 11
5.2. Validitet	s. 12
5.3. Resultatdiskussion	s. 12
5.4. Avslutande diskussion	s. 13
5.5. Fortsatt forskning	s. 13
6. Käll- och litteraturförteckning	s. 14
7. Bilagor	s. 15
Bilaga 1: Intervjufrågor.	
Bilaga 2: Intervjusvar.	
Bilaga 3: Brev till föräldrar.	
Bilaga 4: Uppgift 1-3.	
Bilaga 5: Faktahäfte.	
Bilaga 6: Lektionsplanering.	
Bilaga 7: Betygskriterier.	
Bilaga 8: Elevarbete	

1. Bakgrund

Under vårt första praktiktillfälle i år 7-9 upptäckte vi att eleverna ofta hade en mycket negativ inställning till ämnet religionskunskap. Som blivande lärare i detta ämne började vi fundera över vad orsaken till detta är och hur man kan förändra deras attityder. Under vår utbildning har vi kommit i kontakt med storylinemetoden, men då inom språkdidaktiken. Vi fick en idé om att man skulle kunna arbeta med denna metod även i religionsundervisningen. Vi tror att denna metod både främjar ämnesinlärning och ökar elevernas motivation till ämnet.

1.1 Förankring i styrdokument

Vi finner stöd till vårt examensarbete på flera ställen i styrdokumentet. I Lpo94, 1998, står det bl.a. att om skolan ska kunna utvecklas kvalitativt så krävs det att *"undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas"*. Vidare står det:

"Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola:

- *har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande./../*
- *har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia*
- *kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans.*
- *har utvecklat förståelse för andra kulturer."*

(Läraryrket, 2002, s.15.)

"Skolan skall även sträva efter att varje elev:

- *respekterar andra människors egenvärde*
- *utvecklar sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter*
- *kan leva sig in i och förstå andra människors situation./../"*

(Läraryrket, 2002, s. 13 f.)

I kursmålen för religionskunskap står det att ett syfte med ämnet är *"att främja en öppen diskussion om frågor som rör tro och livsåskådningar samt att skapa nyfikenhet och intresse för religion"*. Vidare står det att

"Skolan skall i sin undervisning i religionskunskap sträva efter att eleven:

- *fördjupar sina kunskaper om religioner och andra livsåskådningar ur vår egen tid och i historisk tid.*
- *reflektera över etiska, existentiella och religiösa frågor som berör hans eller hennes liv.*
- *utveckla förståelse av ställningstaganden vid religiösa och etiska frågor samt en grundläggande etisk hållning som grund för egna ställningstaganden och eget handlande."*

(Skolverket, 2003, s. 1ff.)

För att man som lärare ska kunna se till att dessa mål uppnås så krävs det att man lyckas få eleverna motiverade till ämnet. Vi tror att Storyline är en ypperlig metod för att lyckas med detta.

1.2. Motivation

För att få större förståelse för begreppet motivation slog vi upp ordet i *Pedagogisk uppslagsbok*. Början av förklaringen lyder:

"Motivation är en viktig komponent i all inläring. Motivation förklarar varför vissa elever tycker om skolans aktiviteter och gör sitt bästa för att prestera väl. Motivation förklarar också varför omotiverade elever hatar skolan och undviker att anstränga sig för att prestera väl."
(Lundgren m.fl, 1996, s. 411.)

Denna något förenklade förklaring visar motivationens betydelse för inläring. En forskare som beskriver motivationen och dess betydelse är Imsen. Enligt henne handlar det om hur känslor och förväntningar sporrar oss inför en uppgift. Det är motivationen som är grunden för att aktivitet sker, att den hålls vid liv och är mål- och meningsskapande. (Imsen, 1992, s. 53.) Imsen räknar upp några begrepp som har med motivation att göra; bl.a. glädje, nyfikenhet, intresse, förväntningar, vilja och självtillit. (Ibid, s. 54.) Som blivande lärare är det en önskan, om än svår att uppnå, att detta skall prägla elevernas inläring. Eftersom vi tror att motivation är en förutsättning för allt lärande är det en av lärarens viktigaste uppgifter att locka fram denna glöd, som finns i alla. Motivation är ett brett begrepp som inte bara används i positiva sammanhang. När en klass inte lyssnar på läraren utan är allmänt bråkig säger man ofta att eleverna saknar motivation. Vi har här valt att koncentrera oss på den positiva innebörden och att se till dess möjligheter.

I begreppet ryms även en inre och yttre motivation. Den senare typen av motivation innebär att man gör saker därför att man får någon slags belöning. I skolans värld handlar det för det mesta om betyg. Med inre motivation menas att inläringen är ett mål i sig. Det är sakerna, lärostoffet eller handlingen i sig som är intressant. Märk här att båda formerna är lustfyllda eftersom man kan glädjas både åt sin kommande belöning som känslan av meningsfullhet. (Imsen, 1992, s. 58 ff.)

1.3. Storylinemetoden

Storylinemetoden utvecklades för ca. 30 år sedan i Skottland av bl.a. Steve Bell. Det är en metod som bygger på olika inläringsteorier där man uppfattar kunskap som något eleven själv ska bygga upp genom att utgå ifrån, samt utveckla den kunskap som denne redan har sen tidigare. I själva inlärningsprocessen blir eleven tvungen att vara både mentalt och fysiskt aktiv, detta då metoden kräver att man använder sin fantasi, uppfinningsförmåga, skaparlust, känslor, ihågkommelse, förklaringar, frågor och planering. Genom att eleven aktivt deltar i sin egen inlärningsprocess så får också eleven en ökad motivation till skillnad om eleven stillasittandes skulle lyssna och anteckna allt det som läraren föreläser om. (Selberg/Stiebel, 1995, s.17.) Arbetsmetoden för själva storyline innebär att läraren inleder inlärningsprocessen med en berättelse som innehåller en problemställning utan givna svar. Detta för att eleverna ska motiveras till att komma med egna lösningar och utforma den fortsatta handlingen på berättelsen. Det som är viktigt när man använder sig av Storyline är att man som lärare ger eleverna ett tema/ämne som man ska arbeta kring och därefter ytterligare tre huvudingredienser som berättelsen ska baseras på. I vårt fall har vi valt att använda oss av ämnet religionskunskap. De ytterligare tre huvudingredienserna som man sedan måste bestämma sig för är vilken tid och plats som berättelsen ska utspela sig i, samt vilka aktörer som ska ingå i berättelsen. Vilken tid, plats samt vilka dessa aktörer är kan variera. (Fredriksson/Johansson Männikkö, 1998, s. 6.)

Storylinemetoden utvecklades gradvis under ca. tio års tid och grunden till denna metod skapades i samband med att en ny skollag infördes i Skottland år 1965. Ämnen som historia, biologi och litteratur skulle integreras vilket medförde många problem och svårigheter för lärarna. Lärarna visste inte hur de skulle gå tillväga för att undervisa på ett ämnesintegrerat sätt och det fanns inga ämnesintegrerade läromedel som de kunde få hjälp av. För att kunna få

till stånd en fungerande undervisningsmetod utifrån den nya skollagen blev man tvungen att försöka finna en metod som förespråkade ämnesintegreringen. Tillsammans med ytterligare två lärare utarbetade Bell storylinemetoden vilken alltså kräver ett nära samarbete mellan läraren och eleverna. Genom att använda sig av storyline kan man lätt integrera ämnen som historia, geografi och litteratur med varandra utan att det känns onaturligt. När eleverna utformar sin berättelse kommer de olika ämnena in i ett naturligt sammanhang och eleverna får lätt att förstå samband samtidigt som de förhoppningsvis tycker det är roligt att lära sig om ämnet. (Andersson/Axhammar, 1994, s. 7.) Enligt Bell så är inte det väsentliga i dagens undervisning att man ska trycka in en massa fakta hos eleverna som de sen inte förstår och kan använda sig av. Bell hävdar att det i dagens samhälle är viktigare att undervisningen blir färdighetsbaserad istället för rent faktabaserad. Genom att använda sig av storyline förbereder man eleverna till att använda den fakta de fått från både tryckt litteratur och media på ett bra sätt. Lärarens roll är att hjälpa eleverna att förstå vikten av det de redan vet sen tidigare samtidigt som man uppmuntrar eleverna till att våga ställa frågor och sedan handleda dem i sökandet efter svaren, som inte alltid är så självklara. (Andersson/Axhammar, 1994, s. 8.)

Några principer som ligger till grund för Storylinemetoden, enligt Bell, är att den:

- är elevcentrerad; eleverna sätts i centrum och man utgår från deras tidigare erfarenheter i undervisningen.
- är en aktiv metodik; eleverna blir aktivt engagerade och får möjligheten att använda alla sina sinnen när de utforskar omvärlden.
- medför en hög motivationsnivå; eleverna känner sig delaktiga i undervisningen då de själva får vara med och skapa berättelsen.
- förenar baskunskaper med verkligheten; eleverna blir medvetna om att deras egen verklighet är viktig och att de har användning för sina kunskaper.
- ger möjlighet att bearbeta områden som kan vara känsliga; frågor om känsliga familjeförhållanden, värderingar, förtryck och politik kan komma till uttryck utan att eleven ska känna sig utsatt.
- innebär ömsesidig respekt mellan läraren och eleverna, då bägge parterna är beroende av varandra för att kunna få ihop berättelsen.
- hjälper läraren att lägga undervisningen på rätt nivå för alla elever.
- uppmuntrar till samarbete; både mellan eleverna själva och med läraren.
- ger ett bra underlag för ämnesinläring.
- passar för alla olika ämnen.

(Andersson/Axhammar, 1994, s. 10 och Selberg/Stiebel, 1995, s. 19.)

Det mest karaktäristiska med storylinemetoden är att undervisningens form och innehåll innesluts i en berättelse. Det är detta som skiljer denna metod från andra projektarbeten. Berättelsen växer fram genom en serie händelser som ofta inleds med att läraren ställer ett

antal nyckelfrågor som inspirerar eleverna att leta kunskap. När man arbetar med storyline måste man planera undervisningen mycket noggrant. Läraren måste ha kontroll över berättelsens utveckling samt ha överblick över elevernas arbete och lärande. För att underlätta denna översikt brukar man använda ett schema för att planera undervisningen. I detta schema ingår följande rubriker:

Storyline/händelser	Nyckelfrågor	Aktivitet	Organisation	Material	Produkt	Ämneskunskaper
I denna spalt skriver läraren ner de händelser som för berättelsen vidare. Här framgår arbetets röda tråd.	Genom att ställa problematiker utan givna svar inspireras eleven till egna idéer, tankar och kreativitet.	Här antecknas de aktiviteter som eleverna ska genomföra under lektionen, t.ex. uppgifter, diskussioner, film. Även vad läraren ska göra bör skrivas ner här.	I denna spalt anges om man ska arbeta individuellt, i liten grupp eller helklass.	Här beskrivs det material som ska finnas tillgängligt för lektionens genomförande.	Här antecknas vilken typ av produkt elevernas arbete ska leda till.	De kunskaper som eleverna ska tillgodogöra sig under arbetets gång.

(Selberg/Stiebel, 1995, s. 39. och Tidsskriften Skolbarn 1, 2001, s.14 f.)

1.4. Konstruktivismen och storyline

Storylinemetoden baseras på de konstruktivistiska tankarna om lärande. Dessa idéer utgår bland annat från Emmanuel Kant, Jean Piaget och Lev Vygotskij. Konstruktivismen slog igenom inom pedagogisk forskning på 1970-talet. Grunden för konstruktivismen är:

- Lärande är en subjektiv process, vilket innebär att eleven själv konstruerar sin kunskap
- Lärande är en aktiv process som eleven utför av fri vilja och utifrån det egna intresset
- Ny kunskap byggs upp genom att eleven tolkar nya erfarenheter utifrån förkunskapen som eleven besitter.
- Lärande sker i ett socialt sammanhang och resultatet tolkas i den sociala miljön.
- Kunskaper är ett sätt att förstå verkligheten, inte en avbildning av densamma.

(Falkenberg & Håkonsson, 2000, s. 57 ff. och Tidsskriften Skolbarn 1, 2001, s. 34 ff.)

I storylinemetoden kan man tydligt se det konstruktivistiska tankesättet som bygger på att lärandet alltid börjar i elevens förkunskaper. Genom att arbeta med nyckelfrågor uppmuntras eleven till att använda sina tidigare kunskaper. Eleverna arbetar i grupper samt delger varandra de resultat de kommer fram till bland annat genom diskussioner. Därav är den sociala aspekten central när man arbetar med storyline. Helt i linje med konstruktivismens idéer kräver storylinemetoden att eleverna är aktiva i sitt lärande och konstruerar sin egen kunskap. Det finns inget rätt eller fel svar när man arbetar på detta sätt. Den enskilde elevens engagemang och intresse är själva utgångspunkten för att lärande ska ske. (Falkenberg & Håkonsson, 2000, s. 57 ff. och Tidsskriften Skolbarn 1, 2001, s. 34 ff.)

1.5. Tidigare forskning

Storyline är en metod som är relativt ny och därmed så finns det heller inte så mycket tidigare forskning kring denna arbetsmetod. Steve Bell är en av de personer som ligger bakom utvecklingen av storyline och därför har vi bl.a. baserat vårt utvecklingsarbete på en intervju som genomförts av Å. Andersson och A. Axhammar. Denna intervju finns att läsa om i Anderssons och Axhammars *"Som man frågar får man svar"*, 1994. Det är en intervju som kan betraktas som en primär källa. Bells *"Storyline and primary science teaching"*, 1993, är också en primär källa. För övrigt finns det även en del sekundära källor om storyline såsom *"Kunskap, inläring och Storylinemetoden"* av M. Selberg och M. Stiebel, 1995, samt *"Storylinemetodens påverkan på motivation"* av E. Fredriksson och A. Johansson Männikkö, 1998.

2. Syfte

Syftet med vår uppsats är att undersöka om elevernas inställning till religionskunskap utvecklas i en positiv riktning, genom att arbeta med storyline.

3. Metod

Vårt syfte var att undersöka om elevernas inställning till religionskunskap utvecklas i en positiv riktning genom att arbeta med storyline. För att få reda på om en attitydförändring skett under den period vi tillämpade denna arbetsmetod, valde vi att använda oss av den kvalitativa undersökningsmetoden. Kvalitativt inriktad forskning innebär att man samlar in information genom bl.a. intervjuer. Syftet är att erhålla en djupare kunskap än den man får genom t.ex. enkäter. Det centrala är att försöka förstå och reflektera över helheten. (Patel & Davidson, 1994, s. 99 ff.) För att kunna se om det skett någon förändring när det gäller elevernas attityd gentemot religionskunskap gjorde vi en intervju innan vi började arbeta med storyline, och en intervju när vi avslutat projektet.

Vi har utfört vårt utvecklingsarbete på två olika skolor, en i Boden och en i Luleå kommun. Vi beslutade oss för att göra vår undersökning genom att intervjua ett antal elever i de aktuella klasserna. I både Wärneryd (1990) och Patel & Davidson (1994) fann vi information om hur vi skulle gå tillväga för att genomföra intervjuerna på ett korrekt sätt. De nämner bl.a. att man

inte skall använda sig av ledande frågor samt att man skall reflektera över hur frågornas innehåll och struktur ska se ut vilket vi har tagit i beaktande. Vi valde intervjuer som undersökningsmetod för att vi tror att vi lättare kan se elevernas eventuella attitydförändringar. Dessutom kommer inte elevernas tankar och känslor fram på samma sätt när man använder sig av enkäter.

3.1. Försökspersoner

Undersökningen genomfördes i tre klasser år 9 (en i Boden och två i Luleå). Klasserna består sammanlagt av 70 elever, varav 35 flickor och 35 pojkar. Med hjälp av våra praktikhandledare gjordes ett urval bland eleverna. Vi eftersträvade ett representativt urval av klassen med jämn könsfördelning. Försökspersonerna utgjordes av 4 elever i Boden, varav 2 flickor och 2 pojkar. I Luleå valdes 5 elever ut i vardera klass, varav 6 flickor och 4 pojkar.

3.2. Bortfall

Under arbetets gång har ett varierat antal elever varit frånvarande p.g.a. bland annat sjukdom, nationella prov och skolk. De allra flesta elever har trots frånvaron kunnat slutföra sina uppgifter. Vi bedömer därför att resultatet inte påverkats nämnvärt. Vad gäller de elever som medverkat i intervjuerna har flertalet varit närvarande vid samtliga lektioner. Två av de elever som intervjuades (flickor) har inte genomfört den andra intervjun p.g.a. sjukdom.

3.3. Material

Vid undersökningstillfällena använde vi oss av intervjufrågor (bilaga 1) samt bandspelare. Detta för att få ett så bra mätresultat som möjligt.

3.4. Tidsplan och förberedelser

v. 45	Inlämning av PM.
v. 45-51	Materialsökning.
v. 52-2	Inläsning på anskaffad litteratur.
v. 2	Första utkastet till bakgrund, syfte, metod lämnas in.
v. 3	Bakgrund, syfte, metod godkänt.
v. 4-5	Verksamhetsförlagd utbildning startar, insamling av material till genomförandet av vårt projekt.
v. 6	De första intervjuerna genomfördes.
v. 7-9	Utvecklingsarbetet utfördes.
v. 10	Sportlov.
v. 11-12	De slutgiltiga intervjuerna genomfördes.
v. 13	Sammanställning av intervjuer.
v. 14	Efterarbete samt inlämning av rapportens första utkast.

Den 4 november, 2002, lämnade vi in vårt PM som efter viss bearbetning godkändes. I november och december undersökte vi vad som fanns skrivet om storyline, tidigare forskning och metodböcker. Under juledigheten läste vi igenom den anskaffade litteraturen som anknöt till vår arbetsmetod och den 9 januari, 2003, lämnade vi in det första utkastet till bakgrund, syfte, metod. Under vecka 3 blev bakgrund, syfte, metod godkänt. Vecka 4 kom vi ut till våra praktikplatser och under de två följande veckorna samlade vi material till själva genomförandet av vårt projekt. Under denna period tog vi även kontakt med de elever vi tänkt genomföra intervjuer med. För att även få föräldrarnas godkännande till intervjuerna skickade vi med ett brev hem där vi presenterade oss och vårt examensarbete (se bilaga 3:1, 3:2). Under vecka 6 genomfördes de första intervjuerna. Vecka 7-9 utförde vi examensarbetet tillsammans med eleverna. Eftersom sportlovet inföll vecka 10 gjordes de slutgiltiga intervjuerna under vecka 11-12. Sista praktikveckan (vecka 13) sammanställde vi alla intervjuer. Vecka 14 kom vi tillbaka till universitetet och under denna vecka gjorde vi det nödvändiga efterarbetet. Första utkastet till rapporten lämnades in till vår handledare den 4 april, 2003.

3.5. Genomförande

Vi bestämde på ett tidigt stadium att vi ville arbeta med elevernas motivation inom ämnet religionskunskap. Efter att noggrant ha gått igenom våra tankar och idéer om hur vårt utvecklingsarbete skulle gå till, kom vi fram till att använda oss av storyline som metod. Efter samtal med våra praktikhandledare bestämdes vilket arbetsområde som bäst lämpades för vår undersökning. Det visade sig att år 9 på båda skolorna skulle behandla ämnesområdet etik och moral, vilket ingår i religionskunskapen. Våra praktikhandledare avsatte cirka tre veckor till detta moment. Eftersom vårt utvecklingsarbete skulle genomföras på två olika skolor var det viktigt att arbetsområdet var detsamma för att undersökningens resultat senare skulle kunna sammanföras. Som vi tidigare nämnt finns det vissa grundelement som måste finnas med: tid, plats, aktörer och händelser. Vi beslutade oss för följande ram för vår storyline:

- Tid: 1935-1943
- Plats: Polen och Warszawa-gettot.
- Aktörer: Polacker av judisk börd.
- Händelser: Andra världskriget och hur det drabbade den judiska befolkningen i Polen.

Eftersom arbete med storyline kräver en noggrann planering satte vi oss ner på universitetet för att fundera kring och sedan besluta oss för hur vi skulle lägga upp vår storyline. Till en början var vi alldeles för optimistiska när det gäller hur mycket vi skulle hinna med, men vi insåg snart våra begränsningar och kortade ner planeringen. Målet med vårt upplägg var att eleverna genom att skapa fiktiva personer skulle kunna sätta sig in i en annan människas livsöden och känslor. Utöver betygsriterier skrev vi ner målformuleringar som eleverna fick ta del av vid första lektionstillfället. Målen var:

- Att utifrån sin förförståelse behandla etiska och sociala frågor.
- Att träna upp sina emotionella färdigheter genom att identifiera sig med andra människors livssituationer.
- Att genom diskussioner ta del av andras tankar och åsikter.
- Att arbeta med ”verkliga” problem och lösningar.
- Att utveckla sin kreativitet.
- Att utveckla sin samarbetsförmåga.
- Att träna sig i att lyssna aktivt på andra.

Eleverna har arbetat både enskilt, i mindre grupp och i helklass. Helt i linje med storylinemetoden har vi varvat nyckelfrågor med uppgifter och diskussioner (se bilaga 4:1, 4:2, 4:3). Arbetet i klassrummet har bestått av både muntliga och skriftliga övningar. De har även fått ett häfte med fakta (se bilaga 5) i slutet av momentet som var till hjälp för deras sista uppgift. För att lyckas med en storyline måste den vara mycket detaljerad (se bilaga 6), vilket bekräftades under arbetets gång.

4. Resultat

Resultatet baserar sig på de svar vi fick vid båda intervjutillfällena. Efter att noggrant ha studerat materialet har vi kategoriserat elevernas svar genom att gruppera de som var likartade. Resultaten redovisar vi i tabellform med efterföljande kommentarer.

4.1. Resultat efter första intervjutillfället

Syftet med den första intervjun som eleverna medverkade i var att få veta deras inställning till ämnet religionskunskap samt hur undervisningen ska utformas för att de ska känna sig motiverade till ämnet. Samtliga 14 försökspersoner deltog vid det första intervjutillfället. För att se de fullständiga svaren se bilaga 2.

Intervjufråga 1. Vilken är din inställning till ämnet religionskunskap?

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Mycket positivt inställd	7	50%
Ganska positivt inställd	3	21%
Negativt inställd	4	29%
Summa	14	100%

Tabell 1:1 Tabellen visar elevernas inställning till ämnet religionskunskap före arbetet med storyline.

Eleverna formulerade sig på olika sätt när de besvarade denna fråga. De tyckte bland annat att religionskunskap är kul, spännande, roligt och intressant. Några elever var mer negativt inställda till ämnet och uttryckte bland annat att det är ganska tråkigt, inget stort intresse, sagor och fantasi, inte något seriöst. Tabellen visar att hälften av de tillfrågade eleverna anser sig vara mycket positiva i sin inställning till ämnet religionskunskap.

Intervjufråga 1. Vilken är din inställning till ämnet religionskunskap?

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Mycket positivt inställd	7	58%
Ganska positivt inställd	3	26%
Negativt inställd	1	8%
Vet ej	1	8%
Summa	12	100%

Tabell 2:1 Tabellen visar elevernas inställning till ämnet religionskunskap efter arbetet med storyline.

I den här tabellen kan vi se likheter med tabell 1:1. Elevernas inställning till religionskunskap har förändrats något genom att det är färre elever som är negativt inställda till ämnet nu.

Intervjufråga 2. Hur motiverad är du inför ämnet religionskunskap?

-0-----2-----4-----6-----8-----10-

inte
alls
mycket
motiverad

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Mellan 2-4	0	0%
4	2	17%
Mellan 4-6	2	17%
6	3	25%
Mellan 6-8	0	0%
8	4	33%
Mellan 8-10	1	8%
Summa	12	100%

Tabell 2:2 Tabellen visar hur motiverade eleverna är till ämnet religionskunskap efter arbetet med storyline, på en skala 0-10.

Vi kan i tabellen ovan se att motivationen verkar ha ökat bland de som innan arbetet med storyline valde en låg siffra. Däremot har de som vid första tillfället valde en hög siffra i skalan denna gång valt en lägre siffra.

Intervjufråga 3. Det arbetssätt som vi arbetat med under dessa veckor kallas för storyline, hur tycker du att det var att jobba med storyline?

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Mycket positivt	8	67%
Ganska positivt	3	25%
Vet ej	1	8%
Summa	12	100%

Tabell 2:3 Tabellen visar vad eleverna tyckte om att arbeta med storylinemetoden.

Undersökningen visar att eleverna överlag har en positiv inställning till det nya arbetssättet.

Intervjufråga 4. Var det något som var roligt eller intressant med storyline, i så fall vad?

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Intressant	7	58%
Annorlunda undervisning	1	8%
Självständigt arbete och planering	2	18%
Rita personerna	1	8%
Vet ej	1	8%
Summa	12	100%

Tabell 2:4 Tabellen visar vad eleverna tycker var roligt och intressant med storyline.

En majoritet av eleverna tycker att det var intressant att arbeta med storylinemetoden.

Intervjufråga 5. Var det något som var tråkigt eller mindre bra med storyline, i så fall vad?

Elevkommentarer	Antal elever	Antal elever i procent
Inget	7	58%
Svammel och passivitet i gruppen	2	18%
Klippa och klistra	1	8%
Skriva för mycket	1	8%
Läsa för lite	1	8%
Summa	12	100%

Figur 2:5 Tabellen visar vad eleverna tycker var tråkigt och mindre bra med storyline.

7 av eleverna tycker inte att det fanns något som var tråkigt eller mindre bra med att arbeta enligt storylinemetoden.

5. Diskussion**5.1. Reliabilitet**

Vårt utvecklingsarbete genomfördes i tre olika klasser, år 9. Kontrollgruppen bestod av 14 elever vilket vi anser är ett representativt urval av de sammanlagt 70 elever som vi arbetade med. Vi valde att använda oss av intervjuer eftersom vi ansåg att vi då lättare skulle kunna se elevernas eventuella attitydförändringar. I en intervjusituation kan man be eleverna utveckla och förklara sina svar, för att minska risken för missförstånd och misstolkningar. Under intervjuerna använde vi oss av bandspelare för att få med allt som eleverna uttryckte. Vi uppfattade att eleverna verkade avslappnade, men en viss reservation kan uppkomma när bandspelare används. Eftersom det är en ovan situation för eleverna kan en del av spontaniteten försvinna. Vi inser att reliabiliteten kan ha påverkats av hur eleverna uppfattade de frågor som vi ställde. Då vi inte är några experter på intervjuteknik kan vi möjligen ha påverkat resultatet. Eleverna har gett konkreta och nyanserade svar, vilket underlättat för oss i vår sammanställning. Vi anser att det hade varit bra att komplettera med enkäter för att få ett bredare mätresultat.

Vi genomförde intervjuer med eleverna vid två tillfällen. Första gången innan vi startade vårt utvecklingsarbete, för att få reda på deras dåvarande inställning till ämnet. Intervjun bestod av tre frågor. Vid det andra intervjutillfället, som genomfördes efter arbetet med storyline, ställde vi fem frågor varav två ställdes redan vid det första tillfället. (se bilaga 1)

5.2. Validitet

Faktorer som har betydelse för resultatet är först och främst två elevers bortfall vid det andra intervjutillfället. Eftersom vårt undersökningsunderlag utgjorde 20% av eleverna från början, sänktes detta till ca 17% i samband med bortfallet. Vi är medvetna om att detta kan ha påverkat validiteten något men vi anser ändå att resultatet är tillförlitligt. En av eleverna uppfattade vi som motvillig till att medverka i intervjuerna, eftersom han nästan vid varje fråga svarade ”vet inte”. Detta trots att han gav sitt medgivande till att delta.

För att minska risken för att eleverna inte ska våga uttrycka sig fritt påpekade vi att de är helt anonyma i presentationen av vårt arbete. De klasser vi utförde utvecklingsarbetet i är inte vana vid det arbetssätt som storyline innebär vilket kan ha påverkat validiteten något. Eftersom det var en stor omställning för de flesta elever kunde det bli svårt för dem att snabbt komma igång med arbetet enligt den nya metoden.

När man arbetar efter storylinemetoden underlättar det för både eleverna och läraren om man kan jobba i längre arbetspass samt gärna lite mer ämnesintegrerat än vi hade möjlighet att göra. Vi anser att ett mer tillförlitligt resultat hade kunnat uppnås dels om vi hade haft mer tid avsatt, dels genom ett större samarbete med andra ämneslärare. Eftersom vi bara kunnat arbeta med eleverna de tiderna som var avsatta för SO på schemat, blev det något splittrat för eleverna och därmed kan det ha försvårat arbetet enligt storylinemetoden. Men i det stora hela anser vi ändå att vi har kunnat mäta elevernas motivation till religionskunskap.

5.3. Resultatdiskussion

Syftet med vårt utvecklingsarbete var att undersöka om elevernas inställning till ämnet religionskunskap utvecklades i en positiv riktning, genom att arbeta med storyline. För att kunna se om elevernas inställning förändrades arbetade vi efter denna metod i cirka tre veckor.

Utifrån resultatet i vår undersökning kan vi urskilja ett visst mönster. Resultatet efter första intervjutillfället visar på en i överlag positiv inställning till religionskunskap. Detta är något som vi tycker är förvånansvärt eftersom vi från början trodde att det skulle finnas en mer negativ inställning hos eleverna, vilket var utgångspunkten till vårt utvecklingsarbete. Vi tyckte även att det var anmärkningsvärt att så många som 6 av eleverna i kontrollgruppen föredrar en traditionell undervisning. Det var även en del elever som ville ägna sig mer åt eget arbete och fördjupning men vi trodde att den siffran skulle vara högre än 4 elever. Vid andra intervjutillfället tyder resultatet ändå på en liten ökning i den positiva inställning till ämnet. Den negativa inställningen har förändrats från 4 till 1 elev.

För att få reda på vad eleverna tyckte om att jobba med storylinemetoden ställde vi tre frågor om detta. Resultatet visar på en positiv inställning till arbetssättet. Eleverna har bland annat kommenterat självständigheten i arbetet samt det annorlunda arbetssättet som positivt. Så många som 7 elever av 12 tyckte inte att det fanns något negativt med storyline, vilket vi anser vara ett mycket positivt resultat. Några elever uppfattade dock svammel och passivitet i

gruppen som negativt. Det vi frågar oss är varför denna så positiva inställning till storylinemetoden inte avsevärt har påverkat inställningen till ämnet religionskunskap. Vi har kommit fram till att eleverna hade vissa svårigheter att koppla samman delmomentet etik och moral som en del av religionskunskapen. Diskussioner om etik och moral ingår inte bara i religionskunskapen vilket kan vara en bidragande orsak till att inställningen inte förändrats så mycket. Vi har ändå varit noga med att poängtera att momentet ingår i ämnet och förklarat varför det är en del av religionskunskapen.

5.4. Avslutande diskussion

Vi tycker inte att det finns någon universalmetod som ökar motivationen för samtliga elever. Alla elever är olika och undervisningen måste därför individualiseras för att nå ut till alla elever. Vi anser ändå att storylinemetoden har många möjligheter och fördelar, men den kräver både tid och samarbete mellan lärare. Vi tror att det är betydligt lättare att jobba efter denna metod i de lägre åren, eftersom eleverna tillsammans med läraren kan anpassa schemat efter temaarbetet. Eleverna är även mer vana vid att klippa och klistra vilket innebär att man snabbare kommer in i arbetet. Det fungerar säkert även mycket bra i de skolor som jobbar ämnesintegrerat.

När vi arbetade med storyline tillsammans med eleverna observerade vi att många känslor kom upp till ytan, som exempelvis glädje, nyfikenhet och förväntningar. Precis som Imsen hävdar har dessa känslor med motivation att göra genom att de sporrar eleverna inför en uppgift. Även de konstruktivistiska tankarna om lärande utgår från att engagemang och intresse ligger till grund för elevernas motivation. Som vi tidigare nämnt var eleverna väldigt positiva och öppna inför att arbeta med storylinemetoden och vi tror att de känslor som eleverna verkade uppleva, har ett samband med elevernas inställning till arbetsmetoden.

5.5. Fortsatt forskning

För att utveckla storylinemetoden ytterligare tror vi på en fortsatt forskning genom att bedriva denna typ av undervisning i samtliga skolår och ämnen. Det är viktigt att man hela tiden följer upp och dokumenterar hur man arbetat för att vi lärare ska kunna ta del av varandras erfarenheter. När det gäller undervisningen i religionskunskap är storylinemetoden en ypperlig metod för att levandegöra ämnet och få eleverna motiverade. Om vi skulle fortsätta att utveckla denna metod i religionskunskap så skulle vi föredra ett större samarbete med andra lärare och ämnen. Storylinemetoden utvecklades för att lärarna kände att man behövde en ny metod för att kunna integrera ämnen på ett naturligt sätt. Vi anser att det är inom detta område som framtida utvecklingsarbeten främst bör bedrivas.

6. Käll- och litteraturförteckning

Andersson, Å. & Axhammar, A. (1994), *Som man frågar får man svar*, Högskolan i Luleå, Luleå. Examensarbete.

Falkenberg, C. & Håkonsson, E. (2000), *Storylinebogen en håndbog for undervisere*, Kroghs forlag, Vejle.

Fredriksson, E. & Männikkö, A. (1998), *Storylinemetodens påverkan på motivationen*, Luleå Tekniska Universitet, Luleå. Examensarbete.

Imsen, G. (1992), *Elevens värld. Introduktion i pedagogisk psykologi*, Studentlitteratur, Lund.

Lundgren, U m.fl. (1996), *Pedagogisk uppslagsbok*, Informationsförlaget Lärarförbundets förlag, Värnamo.

Lärarförbundet (2001), *Lärarens handbok*, Tryckindustri information, Solna.

Patel & Davidson (1994), *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund.

Selberg, M. och Stiebel, M. (1995), *Kunskap, inläring och storylinemetoden*, Luleå Tekniska Universitet, Luleå. Examensarbete.

Tidsskriften *Skolbarn* 1/2001, Fortbildningsförlaget, Solna. ISSN 110-1187.

Wärnery, B. m.fl. (1990), *Att fråga. Om frågekonstruktion vid intervjuundersökningar och postenkäter*, Statistiska Centralbyrån, Stockholm.

Lästips:

Bell, S. (1993), *Storyline and primary science teaching*, Jordanhill College, Glasgow.

Dahlberg, A. & Eriksson, G. (1993), *The method storyline*, Högskolan i Luleå, Luleå. Examensarbete.

Falkenberg, C. m.fl. (1994), *Storyline-metoden. Den skotske metode – undervisning på fantasiens vingar*, Kroghs forlag, Vejle.

Gardner, H. (1991), *Så tänker barn – och så borde skolan undervisa*, Skogs grafiska AB, Malmö.

Lindberg, E. (2000), *Storyline den röda tråden*, Ekelund, Solna.

Lärarförbundet (1992), *Vägar till kunskap*, Nordisk bokindustri, Stockholm.

Selander, S. (1993), *Undervisa i religionskunskap*, Studentlitteratur i Lund.

Intervjufrågor tillfälle 1:

Elev 1:

1. Ja, det är kul, roligt, intressant. Religion är kul. Jag vet inte riktigt hur man ska säga, men det är liksom kul.
2. Vanlig undervisning. Läraren står och berättar och att man får arbete med eget. Och att man får fördjupa sig inom det man är intresserad av.
3. a) 8 eller 10. b) Det är intressant att veta om religion. Det är bara så.

Elev 2:

1. Jag tycker det är kul. Jag tycker att det är intressant och ja...
2. Jag tycker att man ska göra arbeten och fördjupa sig lite mer. Och inte ha det som nu när läraren bara sitter och pratar och så lyssnar vi eller kanske inte lyssnar så mycket, Och sen har man ett prov. Det är bättre att gå lite djupare in i det, tycker jag.
3. a) 8 b) För att det är inte så där "åh jättekul", men det är ändå kul. Det är mer kul än tråkigt.

Elev 3:

1. Jag tycker att det är rätt kul, fast inte på låg- och mellanstadiet. Men det är intressant.
2. Att man får diskutera. Att man får diskutera fram vad det kan innebära olika saker, att leva efter en religion. På vilket sätt i det vardagliga livet, kanske inte så mycket bara hålla på att läsa om det. Det också, men kanske få träffa någon som har den religionen.
3. a) 8 b) Ja, det är inte som att jag är supermotiverad, men det är ändå som att det är något roligt när man väl börjar.

Elev 4:

1. Jag tycker att religion är det roligaste ämnet faktiskt. Och jag är öppen för att lära mig nya saker. Jag tycker att det är intressant för det är så himla stort i världen. Mycket påverkas ju av religioner och sånt. Så det tycker jag är ganska intressant.
2. Oj. Eget arbete ganska mycket och att man får jobba med det man tycker är intressant. Inte att det.... Det har varit ganska dåligt tidigare, att man får ett ämne och det ska man hålla sig till och plugga in dom grejerna, det som anses vara viktigt. Men gör man så känns det som om jag glömmer det, det känns inte viktigt. Jag vill arbeta med det jag tycker är intressant, och det jag vill veta egentligen. Om jag får veta det känns det som jag får mest lärdom.
3. a) 8 b) För att jag tycker det är riktigt intressant när man får göra det man tycker är roligt. Och det är viktigt för när man tittar på världen så liksom... det är värt minst en åtta för att man ska kunna förstå det som händer, krig och sånt i andra länder.

Bilaga 2:2 (8)

Elev 5:

1. Det är olika beroende på vad man håller på med. Som alla andra SO – ämnen. Så där.
2. Jag vet inte. Jag tycker att det är rätt bra som vi har nu med prov på slutet. Jag tycker att man ska värdesätta mer det man gör på lektionerna.
3. a+b) Inte motiverad till att lära mig, men jag vill ju göra bra ifrån mig för att få högre betyg, så jag kommer in på gymnasiet. Det är svårt att säga vilken siffra, 8 kanske. Jag gör så mycket jag kan för att få bra betyg.

Elev 6:

1. Jag tycker det är kul och intressant. Jag tycker, ja, det är väldigt intressant. Man får liksom lära sig hur andra människor tänker och hur deras liv ser ut och sånt.
2. Vet inte riktigt, men kanske... Jag tycker att det är bra nu när man får läsa om olika religioner och sen vore det roligt. Det har vi inte haft men det vore roligt om någon kommer och berättar i klassen som är religiös om sin religion och sånt.
3. a) 6 eller 8 , jag vet inte, eller 8 skulle jag nog sätta. b) Det är ju inte mitt... jag vet inte. Det är inte så att man motiverar sig så där jätte jättemycket. Man tänker liksom inte ”nu ska vi ha religion, gud vad kul”. Det är väl mer som ett ämne man har, som man liksom tycker är intressant.

Elev 7:

1. Jag tycker att det är ganska tråkigt. Jag har inget intresse för ämnet. Det är för att jag aldrig haft mycket med religion att göra. Jag har aldrig gått i kyrkan på söndagar eller konfirmerat mig eller nåt sånt. Jag kan tycka att vissa lite mer exotiska religioner är intressanta, med lite ritualer och sånt. Annars har jag inget stort intresse.
2. Man kan ta lite mer mindre religioner, en omgång med lite mer udda religioner, tycker jag. För genom alla år handlar det bara om Jesus och Gud, mest kristendomen. Man går igenom samma sak om och om igen.
3. a) 4 b) Man måste ha lite intresse. Om man är på 0 är det risk att man får dåligt betyg. Då kan det sätta en vidare utbildning på spel om man är på gränsen att komma in på det man vill. Jag är betygsintresserad för det mesta så att jag satsar väl på det.

Elev 8:

1. Min inställning är att det är kul att lära sig hur olika människor och religioner fungerar eftersom att det finns ju... vi lever ju i det. Så att det är intressant och kul.
2. På ett sätt som, hur ska jag förklara... Jag tycker att det är jättebra som det är nu, att man får läsa om olika religioner. Och för att få mig intresserad måste man nog, det måste vara Jag tycker att det är bra. Nu går läraren bra igenom sakerna. Han är en jättebra lärare och då blir man motiverad att läsa och man känner att det är kul. Det är inte så att det känns motigt alls. Kul att lära sig.

Bilaga 2:3 (8)

3. a) 6 b) För att jag tycker det är intressant men på ett sätt... Det är jätteviktigt med religion eftersom man förstår hur det fungerar men det är nog inte så där att jag är jätte jätteintresserad.

Elev 9:

1. Jag tycker att det kan vara ganska kul, men det känns mer som lite sago-fantasi, inte nåt seriöst. Men det brukar vara ganska roligt, asatron och så där är kul. För att det är fantasi. Eller man tycker att det är lite saga över det hela.
2. Ja, om man ska lägga upp alltihop, så skulle jag ju gå igenom snabbt eller så där grundligt det mest relevanta fakta om varje religion och sen få fördjupa sig i det man tycker är roligt.
3. a) 6 b) En del av det är mycket intressant typ asatron och sånt där. Det tycker jag är intressant, men hinduism och buddism och alla de där religionerna som är aktuella nu tycker jag inte är så kul. Det är tråkigt.

Elev 10:

1. Alltså när man hör ordet religion tycker jag att det låter ganska tråkigt fast det är ganska mycket som innefattar religion. En del saker kan ju vara ganska intressanta. Det beror som på.
2. Det kan till exempel vara att man får träffa någon som har med just det området att göra eller att man får se mer filmer. Att det inte är att läraren bara står och babblar och att man får en massa uppgifter. Det är typ jättetråkigt. Och jag tycker att man förstår mer om man får se filmer och sånt där.
3. a) 4 b) Jag tycker inte att det är roligt. Jag ser inte fram emot om vi ska ha religion, men jag heller inte att det är nåt riktigt tråkigt ämne, som en del andra ämnen kan vara. Det är ok. Man kan stå ut med det.

Elev 11:

1. Jaha! Vi har inte haft så mycket religionskunskap ännu så länge så det är helt öppet. Det känns spännande. Det är kul, jag tycker att det här roligt, intressant att få veta hur andra har det. Det finns många olika sätt.
2. Jaha vi har haft bra lektioner ännu så länge angående religion. Men jag tycker man kan, jag tycker man kan lära så mycket på det gör det själv, till exempel dramatisera och sånt där, det man lär sig och sånt. Jag tycker att det är kul man ... Jag vet inte ... annars det är bra.
3. Jag vet inte, här någonstans omkring 8. Ja någonstans omkring. Man känner sig direkt motiverad det är en kul grej. Man lär sig mycket, det här roligt att ha med sig efteråt när man blir äldre. Olika religioner och allt möjligt sånt där det är bra att veta.

Elev 12:

1. Nja jag tycker att det är kul med religion. Det är alltid roligt att veta vad som händer och vad som händer. Det är kul.
2. Nja jag vet faktisk inte... lite annorlunda, vet inte. Att berätta rakt upp och ner då blir man uttråkad, det är inget kul..... annorlunda set. Jag vet inte riktigt hur men som att säga utom det vanliga sättet. Tanken är att visa olika religioner, hur man gör alltså visar man rörelse, bilder, inte bara stå och babbla alltid på...
3. Sex tro ja.

Elev 13:

1. Det kan vara intressant men jag tycker just nu, jag tycker att det är lite tråkigt, kanske men det är kul att veta lite sånt.
2. Nja ... genomgångar och kanske arbetet ... som kan ändras ... föriska lite ... och läsa.
3. Mellan 2 och 4 kanske, jag har inte jobbat jättemycket med religionskunskap, eller det har vi säkert gjort men ... nja mellan 2 till 4.

Elev 14:

1. Nja ... jag vet inte. Vad ska jag säga? Jag har ingen aning.
2. Jag har ingen aning.
*Förstår du frågan? Nej inte riktigt.
Det finns olika typer av undervisningar. Läraren står vid katedern och berättar, eleverna antecknar. Att titta på film. Att forska. Att spela drama efter en händelse.
Det är det som är olika typer av undervisning, ok? Vet inte*
3. Mellan 4 och 6, ok! Nja jag vet inte.

Intervjufrågor tillfälle 2

Elev 1:

1. Kul, intressant.
2. a) 8-10 b) För att jag tycker det är roligt att se hur det är i andra religioner. Man är ju som bara van med kristendomen. Man vet inte så mycket om det andra.
3. Jag tycker att det gick lite segt fram, det gjorde det, men annars tror jag det är ett bra sätt, men jag är van vid det gamla. Det var som lite konstigt att ställa om sig till det där.
4. Att få själv leva sig in i det.
5. Att klippa och klistra , det gillade jag inte. Det var väl det och att det gick lite segt fram. Annars var det kul.

Elev 2:

1. Jag tycker det är kul och intressant.
2. a) 8 b) Därför att jag tycker att det är...jag kan tycka att det inte är så jätteroligt alltid men det är ändå oftast roligt och intressant.
3. Det var kul för att jag kunde leva mig in i den där figuren ganska bra fast det blev lite svammel i gruppen, det var ju inte så bra. Jag tyckte ändå det var kul.
4. Men det var det att man byggde upp en egen person från början. Man levde sig in i det.
5. Det var ju det med gruppen, att det blev lite svamligt.

Elev 3:

1. Jag tycker det är intressant att se hur olika människor har det, deras tro och hur de ställer sig till sin tro och de lever. Så det är kul att lära sig.
2. a) 8 b) Jag kan inte säga att jag är jätteintresserad, men jag skulle nog kunna bli om jag läste mycket och verkligen får komma in i det. Men jag känner inte riktigt så än.
3. Det var bra, men jag missade många lektioner för jag har varit sjuk. Jag kom som inte riktigt in i det, i min figur och så där. Det gick så snabbt så det var synd och så tycker jag att man skulle behöva ännu mer tid så man hinner göra fler uppgifter. Men det är kul att göra nåt annorlunda.
4. Att skriva brevet var kul, att verkligen försöka tänka hur någon skulle göra som satt där (i gettot) som är i den situationen.

Bilaga 2:6 (8)

5. Det var inget som var direkt tråkigt, men kanske ännu fler frågor kring vad man skulle göra i olika situationer. Eftersom det var etik och moral så kanske någon fler moralfråga, vad man skulle gjort i en viss situation. Men det var väl kanske tidsbrist.

Elev 4:

1. Det är intressant, ett av de intressantaste SO – ämnena eftersom det är så betydelsefullt. Det betyder så mycket i världen och det är även ganska mycket saga över det. Inte att det inte är verkligt men ganska mycket sagor och berättelser från förr i tiden. Det kan vara rätt spännande.
2. a) 8 b) Jag tycker inte att... Jag har väl inte så många tior i mitt liv, kan man väl säga men jag tycker att det är riktigt intressant.
3. Prima! Faktiskt. Jag tycker att de har varit bland de bästa lektionerna jag haft. Det har varit jättebra för jag har levt mig in på ett sätt jag aldrig har gjort tidigare faktiskt. Det där brevet tycker jag var jätteroligt att skriva.
4. Slutet var väl som det roligaste. Jag tycker alltid att det är roligt att rita och diskutera och skriva brev är kul.
5. Det ska väl ha varit att det blir lite passivt ibland när man delar in i grupper. Det blir ofta några som bara sitter tyst i gruppen och lyssnar och håller med. Inte för att jag var en av dom, men jag vet att det kan bli så.

Elev 5:

1. Att göra bra ifrån sig på proven.
2. a) 6 b) Jag är så där lagom motiverad. Man kan inte fokusera jättemycket på ett ämne.
3. Det var bra. Det är ett annat sätt. Det är svårare än prov, du måste tänka själv, kunna skriva och formulera dig. Det är bra som omväxling. Vår lärare kör alltid prov. Så det var med omväxling.
4. I början när vi fick rita gubbarna.
5. Att man måste vara bra på att formulera och skriva, det är svårare än att skriva prov.

Elev 6: Bortfall

Elev 7:

1. Fortfarande lite tråkigt, på grund av undervisningen. Inte speciellt intressant, jag har aldrig varit intresserad av såna saker. Det är för mycket att tänka själv, det finns inga klara lösningar.

Bilaga 2:7 (8)

2. a) Väljer mellan två och fyra, men tar 4. b) Jag är intresserad av betyg så jag försöker fortfarande.... Om man väljer två är det som om man inte alls bryr sig. En fyra är ändå som att man försöker. Men jag har inget stort intresse.
3. Jo, det var kul men det är väldigt lätt att det blir oseriöst. Jag har jättelätt för att spåra ur när man gör karaktär och så. Jag tycker att det är ett bra sätt fast kanske inte på grundskolan. Det är lätt att det blir oseriöst men senare på gymnasiet så....
4. Det var ju att sätta sig in i andras situation på ett visst sätt. Det var ju intressant att försöka få en uppfattning om hur de levde och hur det var på den tiden.
5. Nej, det mesta var nog bra, tror jag. Det är svårt, jag kan inte sätta fingret på det som var dåligt.

Elev 8: Bortfall.

Elev 9:

1. Det är väl sisådär. Jag tycker fortfarande att asatron är det roligaste. Det här Etik och moral; det var ju väldigt kul att jobba. Jag hade roligt medan jag skrev, att få hitta på och greja själv.
2. a) 4 b) För att det är bara en del av religionerna som är roliga.
3. Det var skojigt, faktiskt. Men jag tror att det kan vara lite farligt, det blir lätt utsvävningar när man inte har några böcker. Men det är roligare än att läsa i böcker.
4. Det var ganska kul att hitta på en person, som inte behöver finnas i verkligheten.
5. Jag vet inte om man lär sig lika mycket som om man hade läst på ett annat sätt. Om man sen skulle skriva ett prov så skulle de som läst få bättre på provet.

Elev 10:

1. Nu när vi har haft det här tycker jag att det är mycket mer intressant. Man har fått en annan syn på det och det vi jobbade med Etik och moral det var jättebra. Man satte sig in i situationen mera, man fick tänka själv istället för att bara sitta och lyssna på vad någon annan säger.
2. a) 6 b) Därför att förut tog jag en fyra men jag tycker att det har blivit roligare, eller jag tycker att det är mycket mer intressant än förut. Därför är det en sexa.
3. Som jag sa tidigare har man fått sätta sig in i situationen mer än tidigare och man får tänka själv. Man har haft egna åsikter och fått komma med egna idéer.
4. Jag tycker att alltihop var intressant för att man lärde sig på ett annat sätt. Man fick tänka hur man själv skulle ha gjort. Det var en svår fråga.
5. Nej, jag tycker att det var roligt, jag tycker ingenting var tråkigt.

Bilaga 2:8 (8)

Elev 11:

1. Bra, det var kul, spännande, det var bra.
2. Jag befinner mig vid slutet av skalan. Kring 8 någonstans. Ja, när vi håller på lite grann sådär, det känns roligt faktiskt.
3. Ja det var kul man har kommit i deras situation lite bättre än att sitta och läsa i böcker.
4. Ja, det var kul man har kommit i deras situation lite bättre än att sitta och läsa i böcker.
5. Jag tycker att det var bra.

Elev 12:

1. Nja, jag vet inte om den har ändrat sig jättemycket, men jag tycker ändå att religion är bra.
2. 6:an. Nja det är inte tråkigt men det är inte det roligaste.
3. Det var annorlunda än man är van. Det var lite mer inne i personer, det var bra.
4. Det roligaste var att det var annorlunda. Det var inte likadant som att sitta och lyssna.
5. Jag vet inte, ingenting som jag reagerar på, som jag tänker.

Elev 13:

1. Ja, det har inte förändrat så mycket. Jag tycker att det var roligare än jag hade förväntat mig vad vi har gjort, men det var roligt.
2. Kring 5. Jag är inte så engagerad, inte så intresserad, så jag engagerar mig inte lika mycket.
3. Det var ett roligare sätt att jobba med. Det var lite annorlunda det gjorde att man gjorde rätt.
4. Planera själva, liksom styra.
5. Inget.

Elev 14:

1. Jag vet inte.
2. I mitten, 5. För att det verkar lite intressant.
3. Det var bra.
4. Jag vet inte.
5. Inget

Bilaga 3:1 (2)

Hej!

Vi heter Karin Pohjanen och Veronica Scherling och studerar PPU 4-9 (Praktiskt Pedagogisk Utbildning) vid Luleå Tekniska Universitet.

De kommande 9 veckorna kommer vi att genomföra den praktiska delen av vår utbildning vid (skolans namn i Luleå). Under denna period kommer vi att undervisa i SO-ämnena i klasserna 7, 8 och 9.

Som en del av vårt examensarbete inom religionskunskap kommer vi att genomföra två intervjuer med några elever, valda med hjälp av vår praktikhandledare Urban Wiss.

Vi kommer att ställa frågor om elevens inställning och motivation till ämnet religionskunskap.

För att kunna genomföra projektet måste vi ha både föräldrarnas och elevernas medgivande för intervjuerna som kommer ske under fullständig anonymitet. Om ni har några frågor eller funderingar är ni varmt välkomna att kontakta oss för mer information.

Mvh.

Karin Pohjanen, 073-05 62 631

Veronica Scherling, 070-25 44 302

Urban Wiss (Praktikhandledare)

Elevens underskrift

Förälders underskrift

Bilaga 3:2 (2)

Hej!

Jag heter Leo Medioni och studerar praktisk pedagogik vid Luleå Tekniska Universitet.

De kommande 10 veckorna kommer jag att genomföra den praktiska delen av min utbildning vid (skolans namn i Boden).

Under denna period kommer jag att undervisa Franska 1 klasserna 7, 8 och 9, samt historia och religion i 9:orna.

Som en del av mitt examensarbete inom religionskunskap, kommer jag att genomföra två intervjuer med några elever, valda med hjälp av eran lärare, Anders Simu.

För att kunna genomföra projektet måste jag ha föräldrarnas och elevernas medgivande för intervjuerna som kommer att ske under fullkomlig anonymitet.

Boden 03 01 27

Leo Medioni
0921-19882
070 - 686 94 68

Namn:

Jag kan delta i intervjuer JA
NEJ

Namnteckning:

Uppgift 1:

Du ska skapa en karaktär (person) som skulle kunna finnas i verkligheten. Du får skapa fritt, men det är viktigt att du inte överdriver. Karaktären kommer att ingå i en familj med de övriga i din grupp. Familjen ni skapar ska vara trovärdig. Den familj som ni skapar bor i Warszawa och är polacker av judisk börd. Tidpunkten är 1935.

Du skall bygga din karaktär på följande grunder:

- kön
- namn
- ålder
- yrke/skola
- intressen
- boende

När ni skapar era karaktärer måste ni samarbeta i gruppen så att familjen blir trovärdig.

Genomförande:

1. Skapa din familjemedlem med hjälp av papper, sax och färgpennor.

Figurinstruktion: En fullvuxen person av medellängd är ca 15 cm lång. Ett barn är ca 10 cm.

2. Skriv en presentation av din fiktiva person. Eftersom din karaktär är en av huvudpersonerna i kommande händelser är det viktigt att du gör en utförlig beskrivning.

Uppgift 2:

I oktober 1940 uppmanas alla judar som bor utanför gettot i Warszawa att flytta in. Även din familj. Alla tar med sig sina käraste ägodelar i en väska. Vad tar du med dig? Skriv en packlista. (Tänk på att det är din fiktiva person som måste packa väskan.)

Uppgift 3:

Ett ljus i mörkret

Du har fått möjligheten att skicka ett brev till någon utanför gettot. Till vem väljer du att skicka brevet? Till din mormor, din bästa vän eller kanske till någon annan i din släkt?

I brevet skall du berätta om följande:

- Hur överlever man i gettot?
- Vad är det viktigaste du har?
- Var finner du glädje?
- Hur ser du på framtiden? Vilka förhoppningar har du?
- Är allt tillåtet i kampen för att överleva?
- Hur tacklar du sorg?
- Trod du på Gud efter allt som hänt?
- Vad är du rädd för?

Om du vill berätta om andra saker som du tycker är viktiga får du givetvis göra det. Lämna brevet i brevlådan.

Getton bildas

Under medeltiden var det vanligt att judar levde i särskilda kvarter i städer, från 1500-talet ofta kallade getton. Gettona i Tyskland hade rivits under Napoleonkrigen på 1800-talet. Efter andra världskrigets utbrott 1 september 1939 införde nazisterna snabbt bestämmelser som tvingade de polska judarna att lämna sina hem och flytta till särskilda områden i städerna. De första gettona bildades i början på 1940 och snart fanns hundratals små och stora getton runt om i Polen och i östra Europa. Gettoiseringen var början på en koncentrations- och insamlingsprocess som senare avsevärt underlätta nästa steg i Förintelsen.

SS säkerhetschef Heydrichs direktiv om hur Judar ska samlas ihop, 27 september 1939

Judarna ska föras samman i getton i städerna för att man lättare ska kunna kontrollera dem och därefter kunna föra bort dem. Den mest brådskande uppgiften är att se till att de judiska handlarna försvinner från landsbygden. Detta uppdrag måste vara genomfört inom de närmaste tre till fyra veckorna. Så länge som judarna är handlare på landet måste man göra upp med Wehrmacht om vilka judar som ska få vara kvar på plats för att säkra truppernas livsmedelsförsörjning. Följande direktiv utfärdades:

1. Judarna till städerna så snart som möjligt.
2. Judarna ut ur det Tyska riket och till Polen.
3. De zigenare som återstår också till Polen.
4. Den systematiska evakueringen av judarna från tyskt territorium med godståg

(Bruchfeld & Levine, "…om detta må ni berätta…En bok om Förintelsen i Europa 1933-1945" 1998, s. 22, 24)

Livet i gettot

De första gettona bildades under 1940. I början av 1942 fanns hundratals små och stora getton runt om i Polen och östra Europa. Till många getton deporterades inte bara den lokala judiska befolkningen, utan också judar från Tyskland och Österrike. Även tyska zigenare skickades ibland till gettona i Polen, Förhållandena i dessa kvarter blev snabbt olidliga. De tyska myndigheterna hade bestämt att samhällets normala »spelregler» inte skulle gälla i gettona. Gettona blev dödsfällor.

En avgörande faktor var den avsiktligt extrema trängseln. Som mest fanns i tex. Warszawagettot över 400000 människor. Det betydde en befolkningstäthet på en person per 7,5m. Många familjer bodde femton personer eller fler i ett enda rum. Under vintrarna var det så svårt att ordna bränsle att vanligt kol fick beteckningen »svarta pärlor». Svårigheterna att få tag på mat innebar en daglig kamp för gettoinvånarna. Den av tyskarna tilldelade mängden kalorier per dag var i Warszawagettot ungefär 200 kcal. (Bantningskost på svenska sjukhus är i dag ca 1000 kcal.) Därför var smugglingen av mat en helt nödvändig förutsättning för överlevnad. De som ertappades med gömd mat i kläderna sköts ofta omedelbart av de tyska vakterna. Förhållandena ledde oundvikligen till sjukdomar och svåra epidemier, framför allt tyfus.

Den »naturliga» dödligheten steg dramatiskt. Under 1941 dog en av tio invånare i Warszawagettot av svält och sjukdomar. Sjukvård var en omöjlighet eftersom judiska läkare och sjuksköterskor inte hade tillgång till mediciner, mat eller lämpliga lokaler.

En läkare skrev: »Aktiva, engagerade och energiska människor förvandlas till apatiska, sömngångaraktiga varelser. De ligger alltid till sängs och orkar knappt gå upp för att äta eller gå på toaletten. De dör under fysisk ansträngning som att leta efter mat, ibland t.o.m. med en bit bröd i handen.» Det fanns inga resurser att hjälpa tusentals avmagrade och föräldralösa barn som drev omkring. Döda låg på gatorna, övertäckta av tidningspapper i väntan på att forslas till massgravar.

Trots dessa omständigheter försökte man hela att leva »normalt». Det var illegalt att bedriva skolundervisning, men det gjordes ändå. I Lodz fanns 63 skolor i verksamhet med 22330 elever. Unga människor, som David Sierakowiak i Lodz, försökte utbilda sig, trots allt. Den 25 mars 1942 skrev han i sin dagbok: »Jag känner mig väldigt sjuk. Jag läser, men kan inte alls studera, så jag övar engelska glosor. Bland annat studerade jag Schopenhauer. Filosofi och hunger, det är just en blandning»

Även om tyskarna brände ner hundratals synagogor efter ockupationen av Polen fortsatte judarna sitt religiösa liv. Religiösa aktiviteter var ofta förbjudna. Om Gestapo eller SS upptäckte deras gudstjänster förödmjukades de bedjande judarna på olika sätt. Om de inte sköts så klipptes deras skägg och de tvingades att urinera på bönböcker och torarullar.

Judiska privata boksamlingar och allmänna bibliotek var viktiga mål för tyskarna. Även de rika och flerhundraåriga judiska arkiven i Polen och Östeuropa konfiskerades och förstördes. När deportationerna från gettona började 1942 användes kvar-

lämnade böcker och manuskript som bränsle.

Andra kulturella aktiviteter som musik, konst och teater bedrevs också av gettoinvånarna för att försöka hålla moralen uppe. I Lodz fanns t.ex. en dockteater för barn och i Warszawa en barnkör. Konserter och föreställningar ägde rum i gettona tills musikerna och skådespelarna deporterades. Historiker har karakteriserat alla sådana aktiviteter som en form av motstånd.

I gettona fanns människor som insåg att det var av yttersta vikt för framtiden att anteckna allt som hände. Några förde dagbok, andra organiserade grupper som systematiskt samlade vittnesmål och dokument om livet i gettot, den tyska politiken och enskilda brott. Bland dem fanns historiker som Emmanuel Ringeblum, läraren Chaim Kaplan i Warszawa och juristen Avraham Tory i Kovno (Kaunas).

Tyskarna använde gettoinvånarna som billig slavarbetskraft. Flera getton spelade en viktig roll i krigsproduktionen. I t.ex. gettona i Warszawa, Lodz, Bialystok och Sosnowiec var nästan hela produktionen inriktad på detta. Dessutom utnyttjade ofta enskilda tyskar judarnas arbete till att berika sig själva. Många judar trodde därför att arbete var deras chans att överleva. Men det visade sig alltid förr eller senare att nazisternas vilja att utplåna judarna var viktigare än den nytta de kunde dra av dem.

De omöjliga valen

En central del av den nazistiska politiken var att få judarna själva att ta hand om gettonas interna administration.

Därför bildades i alla getton ett sk. Judenrat (judiskt råd). Männerna som satt med i råden var tvingade att utföra tyskarnas order under dödshot. Det var det judiska rådet som måste göra i ordning namnlistor på människor som skulle deporteras. Den judiska »polisen» måste samla ihop de dödsdömda och föra dem till tågen eller lastbilarna.

Frågan om motstånd fanns alltid på dagordning en, men de grymma kollektiva bestraffningarna gjorde detta val mycket svårt. I vissa getton gjorde därför det judiska rådets ledning allt för att motarbeta försöken till motstånd. Ett exempel på detta är Jacob Gens, ordförande i det judiska rådet i Vilnius, Litauen. Den 15 maj 1943 höll han ett tal till olika ledare i gettot, där han förklarade att Gestapo hade gripit en jude som köpt en revolver. Han varnade: »Fortfarande vet jag inte hur det fallet kommer att avlöpa. Senast slutade det lyckligt för gettot. Men jag kan tala om för er att om det händer igen kommer vi att straffas hårt. Kanske för de bort alla som är över 60, eller alla barn ... Tänk nu på om det är värt risken!!! Det finns endast ett svar för den som tänker förnuftigt och klokt: Det är inte värt risken!!!»

I andra getton försökte ledarna i stället samarbeta med dem som organiserade motstånd.

I längden spelade dock vilka beslut man än tog ingen som helst roll för majoritetens öde. Den tyska övermakten var så stark och judarnas isolering och utsatthet så stor, att oavsett om man valde anpassning till de tyska kraven eller motstånd blev resultatet detsamma.

Den »mäktige herrn» i gettot

Gettotillvaron hade få glädjeämnen, men ibland kunde invånarna finna anledning till skratt. Chaim Kaplan skriver sin dagbok från 15 maj 1940:

’En gång kom det till gettot en viss nazist från en trakt i landet där judarna måste hälsa på varenda nazistisk soldat de möter och ta av sig hatten när de gör det. Den sedvänjan förekommer inte i Warszawa, men den ärade gästen ville uppträda strikt och påtvinga oss de regler som gällde på den plats varifrån han kom. Det blev plötsligt ett förfärligt tumult på den judiska Karmelickagatan: någon sinnessjuk nazist kräver att var och en som går förbi skall ta av sig hatten för att hedra honom.

Många flydde, många gömde sig, många greps och pryglades för sin ohörsamhet och många brast ut i högljutt skratt. De små »besserwissrarna» gatans sanna herrar, märkte vad som försiggick och fann stort behag i att faktiskt lyda nazisten; de visade honom stor vördnad, på ett sätt som var avsett att göra den »mäktige herrn» till ett åtlöje för alla som gick förbi. De sprang fram och hälsade på honom hundra gånger så väl som en, tog av sig mössan för att hedra honom. De samlades stora skaror, med ett låtsat förskräckt ansiktsuttryck, och slutade inte att ta av sig mössorna. En del gjorde detta med orörliga ansikten, medan deras vänner stod bakom dem och skrattade. Så gick de sin väg, och andra kom fram och bugade sig för nazisten med blottade huvuden. Det var ingen ända på skrattet.’

Döden på gatan

I gettot var döden allestädes närvarande, Sjuksköterskan Adina Blady Sz wajger skildrar vardagen i Warszawagettot under sommaren 1941.

’Efter tre veckor återvände jag till sjukhuset (...) Tillbaka till fläcktyfusavdelningen där barnen inte dog. Det var bara det att det inte fanns tillräckligt med sängar och ibland låg de två, ja till och med tre i samma säng, med små plåsterlappar med nummer i pannan. De hade feber och ville hela tiden ha något att dricka. Nej, de dog inte av fläcktyfus. Vi skrev ut dem, men vi var fruktansvärt trötta, för varje dag fick vi in ett tiotal nya barn och samma antal måste då skrivas ut eller flyttas från ’misstänkt’ till ’säker’ och fläcktyfusavdelningens journaler granskades ju av tyskarna Vi skrev ut dem så att de kunde dö av svält där hemma eller komma tillbaka, uppsvällda, och få somna in. Varje dag var sådan.

Upproret Warszawagettot

Efter deportationen av över 260 000 judar från Warszawa till Treblinka insåg de kvarvarande med lemmarna i den judiska motståndsrörelsen att det inte fanns något annat val än att göra väpnat motstånd. Den 18 januari 1943 gick tyska trupper in i gettot för att deportera den kvarvarande gettobefolkningen. Då möttes de av direkta attacker och eldgivning, och led sina första förluster. Även om tyskarna lyckades samla ihop c:a 6000 judar för deportation blev de chockade och drog sig tillbaka. Gettot lämnades ifred i några månader. Under fristen lyckades motståndsrörelsen få tag på ett hundratal revolverar, några gevär och en kulspruta. Dessutom hade de tillgång till handgranater och hemgjorda bomber. 800 kvinnor och män gjorde sig redo för en strid de visste var oundviklig och förberedde bunkrar och andra gömställen. Upproret började den 19 april 1943 när tyskarna gick in i gettot.

Trots att tyskarna och deras allierade var understödda av stridsvagnar gjorde intensiteten i motståndet att de ändrade taktik och började använda artilleri och t.o.m. luftangrepp. På upprorets sjätte dag skrev en av upprorsledarna, Mordechai Anielewicz: »En sak är klar. Det som hänt har överträffat våra djärvaste förväntningar. Tyskarna har flytt gettot två gånger. Våra förluster är minimala.»

Nu började tyskarna sätta eld på hus efter hus, och tvingade fram dem som gömde sig för att sedan skjuta dem. Striderna i gettot fortsatte i fyra veckor. En av de överlevande motståndsmännen skrev: »Vi slog tillbaka, det gjorde det lättare att dö och vårt öde blev lättare att bära.»

Bendzin, 1942. Kaptan Franz Polter från Breslau samlar de judiska barnen kring sig och gallsCRIKER: »Ni ville ha kriget!». Vi ser oförstående på honom. Ett sexårigt barn vågar sig fram och säger: »Nej, farbror SS-man. Vi vill inte ha kriget. Vi vill ha lite bröd.»

ELLA-LIEBERMANN-SHIBER

Bilaga 6:1 (2)

Lektion	Storyline/händelser	Nyckelfrågor	Aktiviteter	Organisation	Material och resurser	Produkt att bedöma
1			Introduktion ”Etik och Moral” + film + liten diskussion.	Helklass.	Betygskriterier + video.	
2	Familjen i staden.	Hur tror ni att man levde i Warszawa på 1930-talet? (boende, intressen, kläder, arbete, skola, rik/fattig) Hur kan en familj se ut? (storlek, förr/nu?)	Diskussion i smågrupper. Samla på tavlan.	Smågrupp + helklass.		Diskussion
3			Indelning i familjer. Uppgift 1; tillverka karaktär + skriv beskrivning	Smågrupp + individuellt.	Uppgift 1, färgat papper, hårt papper, färgpennor, sax, limstift.	Karaktär + beskrivning.
4	Kriget startar.	Hur tror ni att vardagslivet förändras för er?	Presentation av karaktärer. Liten repetition: Vad hände 1 sep. 1939? Diskussion + lista på tavlan.	Smågrupp. Helklass. Smågrupp + helklass.		Diskussion.
5	Flytten till ghettot.	Vad känner du inför det inträffade?	Inledning; flytt till ghettot. Uppgift 2 – packlistan. Diskussion och samla känslor på tavlan kring nyckelfrågan. Avskedsbrev.	Helklass. Individuell. Helklass. Smågrupp.	Uppgift 2	Uppgift 2 – packlistan. Diskussion + avskedsbrev.

Bilaga 6:2 (2)

6	Livet i ghettot	Hur tror ni att man levde i ghettot?	Diskussion. Läs häfte.	Smågrupp + helklass. Individuellt.	Häfte om livet i ghettot.	Diskussion.
7			Uppgift 3 – brevet; börja skriva.	Individuellt.	Uppgift 3.	Uppgift 3 – brevet.
8	Till koncentrationslägret?	Vad hände med dig och din familj?	Diskussion + skriv ett slut. Uppgift 3 – gör klart.	Smågrupp + berätta i helklass. Individuellt.	Brevlåda.	Diskussion + uppgift 3.
9			Avslut: Besök av skolpräst Jan Fredriksson som berättar om Ausewitz utifrån en aspekt på etik och moral.	Helklass.	Overhead + video.	

Etik och moral

För betyget GODKÄND skall du:

- känna till frågor angående vad som är rätt och orätt, rättvist och orättvist m.m.
- känna till och kunna resonera kring människors lika värde.
- känna till och ha förståelse för andra människors livssituation och öden.

För betyget VÄL GODKÄND skall du:

- kunna behandla olika etiska och sociala frågor.
- kunna utveckla några tankar kring en människas liv där sorg, glädje, förväntan, förtröstan etc. är betydelsefulla inslag.

För betyget MYCKET VÄL GODKÄND skall du:

- kunna reflektera över sina egna ståndpunkter i livsfrågor och etik.
- kunna reflektera över hur en traumatisk upplevelse kan påverka en människas liv och tron på Gud.

Julius

Julius

Julius

Det här är Julius han är 12 år och bor tillsammans med sin mamma, pappa och 16 andra barn.

De är dottern och bor i ett litet hus med ett litet och 2 rum. i Libiszala, Polen.

På kvällen när han inte går i skolan gillar han att spela fotboll med sina kompisar.

- Julius är en ganska vanlig pojke som ofta skrattar och gör hyfs.

○

○

○

Packlista

- Pengar
- Filtr
- Foto på familjen
- Tröja
- Byxa
- Mössa
- Jacka
- Vantar
- En fotboll
- Fickkniv
- Block & Penna
- Tandborste & Tvål
- Smycken (insydda i kläderna)

Kära

Jag skriver nu från getak. Vi har fått möjlighet att skriva till dig. Jag vet att du tycker om mig trots de fruktansvärda ord du sa, och jag älskar dig.

Vi lever här borta i hemliga förhållanden, med lite mat och tränga utrymnen och så har lilla syster nyligen dött i tuberkulos. Det har tagit hårt på mamma, men pappa försöker hålla stämningen upp och spela mycket på sin flöjt vilket gör att man glömmet de fasansfulla för en liten stund och tack vare att vi har varandra och för att vi bor ganska mycket så man tar sig igenom dagarna. Jag hoppas ni har det bra.

Varma hälsningar // Julius